Чланак Високог представника, Педија Ешдауна:”Шта сам научио у Босни и Херцеговини”

Након 10 година свог ангажмана у Босни Херцеговини, мисија Уједињених нација се крајем ове године повлачи из БиХ. Иако ће у БиХ остати УН агенције, Европска унија ће од УН-а преузети надлежности за полицијске снаге.

Историја ће наш ангажман у Босни и Херцеговини гледати као први несигурни корак ка доктрини међународне заједнице. На БиХ ће се гледати као на нови модел међународних интервенција – интервенција које нису усмјерене на инсистирање на ограниченим националним интересима, него оних које за циљ имају спречавање конфликта, промовисање људских права и поновну изградњу друштва које је уништио рат. Лекције које смо научили у БиХ већ примјењујемо на Косову, у Источном Тимору и Авганистану. Можда ћемо их такође примијенити и у Ираку.

Ово не значи да нисмо гријешили. Јесмо. Међутим, ове нас грешке могу водити ка изградњи још ефикасније стратегије у нашим настојањима да помогнемо другим државама да из ауторитативног режима крену ка успостављању демократије и да из рата крену у изградњу мира.

На примјер, у БиХ смо сматрали да је демократија највиши приоритет, а оцјењивали смо је по броју избора које смо могли организовати. Резултат, након седам година, је да су грађани БиХ уморни од гласања. Уз то, усмјеравање наше пажње на изборе успорило је наше напоре на рјешавању случајева организованог криминала и корупције који угрожавају квалитет живота и плаше стране инвеститоре.

Када сада сагледамо ситуацију увиђамо да смо на прво мјесто требали ставити успостављање владавине права јер од тога

зависи све остало: функционална економија, слободан и правичан политички систем, развој грађанског друштва, повјерење јавности у полицију и судове. О овим питањима бисмо требали размислити приликом израде наших планова за Авганистан, можда и за Ирак.

Ипак, улога Уједињених нација у БиХ је једна од неиспричаних прича о успјеху у ери која је наступила након хладног рата. Након потписивања Дејтонског мировног споразума 1996. године циници су тврдили да се избјеглице никада неће вратити у своје домове. Међутим, Високи комесар УН-а за избјеглице, заједно са другим међународним агенцијама у БиХ, је доказао да нису били у праву. Више од 250.000 избјеглица у земљи која има само 3,7 милиона становника се вратило у своје домове из којих су протјерани у ужасним околностима.

Уједињене нације су такође помогле БиХ да формира професионалне полицијске снаге. Почетком деведесетих полиција у БиХ је била оружје терора којим је манипулисала бошњачка, српска и хрватска ратна машинерија. Данас полиција ради на спречавању свих врста криминала који оптерећује свако друштво. Када ЕУ преузме надлежност за полицијску мисију може бити сигурна да је велики дио припремних активности већ обављен.

У ствари, једна од најважнијих лекција које можемо научити у БиХ произилази из достојанственог и пажљиво испланираног одласка Мисије УН-а из БиХ. Интервенција је увијек далеко лакша од онога што обично услиједи након ње – од стабилизације послијератног друштва и обезбјеђивања да се проблеми који су довели до интервенције више не појаве. Мисија УН-а је остала да БиХ помогне у њеној изградњи. Наш успјех треба да нас подсјећа да стварни посао не престаје с одласком војника, него да тада тек почиње.

Примопредаја УН-ових надлежности Европској унији представља транзицију а не повлачење. Европљани с правом и на вријеме преузимају овај терет. Европска унија данас обезбјеђује више од 9.000 војника, тржиште за извоз босанских производа и

десетине милиона еура годишње у виду помоћи БиХ.

Ово представља значајну помоћ. Међутим, не треба заборавити чињеницу да БиХ не може зависити само од Европе. Иако је америчко војно присуство у БиХ редуцирано на мало више од 2.000 војника, америчка политичка подршка и ресурси ће и даље имати основни значај за дугорочни успјех поновне изградње БиХ.

Неки тврде да задњи избори који су одржани 5. октобра у БиХ представљају корак уназад, и да је њихов резултат побједа националних странака које су започеле рат, те да то значи неуспјех стратегије међународне заједнице у БиХ.

Не слажем се с тим. На прошлим изборима, грађани су дали свој глас против слабог учинка ненационалних странака на власти, а не за национализам. Двије од три националне странке су на изборима заправо добиле мању подршку бирача, а странка која је у односу на раније изборе добила већу подршку бирача је ненационална опозициона странка.

Нисмо се вратили у 1990. годину. Сљедећи мјесец ће бити седам година од завршетка рата у БиХ. У вријеме потписивања Дејтонског споразума у БиХ је било 430.000 наоружаних људи, а данас их је 22.000. Темељи за изградњу просперитетне демократије су чврсто постављени. Оно што стоји пред нама као изазов је успостављање ефикасних органа власти, стабилних институција и поштеног руководства.

Многи су вјеровали да Дејтонски споразум неће бити успјешан. На крају крајева, ни једна мировна иницијатива током три и по године ужасног сукоба није била успјешна. Међутим, мир је ипак превладао, без обзира колико крхак био. Европа може почети с спровођењем своје нове улоге у БиХ и бити потпуно сигурна да су Уједињене нације урадиле свој посао.